

54 (446/ Volum 3/ juliol-agost 198

Enric Prat de la Riba (1870-1917)

Prat de la Riba amb l'alcalde de Barcelona Sanllehy a la sortida d'una audiència reial.

Prat de la Riba i la primera política científica moderna a Catalunya

Enric Prat de la Riba (1870-1917) ha estat més que un dirigent polític de la Catalunya del tombant de segle. Era, efectivament, el dirigent i principal ideòleg de la Lliga Regionalista de Catalunya, el partit que representava durant uns anys els interessos de la burgesia industrial catalana. Però Prat es tro-

ba, a més, entre els dissenyadors del *projecte civil* català del segle XX. Aquest fet, prou conegut, té un abast fins i tot més ampli del que molts podem creure. Prat de la Riba va donar un suport institucional i polític als esforços per construir una comunitat científica catalana. En aquest sentit, Prat era un polític "ho-

mologable" a nivell mundial en el seu temps. Els textos que presentem, l'un del 1910 i l'altre del 1911, són una mostra d'un pensament que, tant pel fet que ha estat compartit a tot arreu del món, com per la seva profunda penetració en la societat catalana, arriba a semblar conegut.

Catalunya i la ciència* (1910)

El mateix que he dit a carretes puc repetir aquí. Som clients bàrbars de les altres races: elles pensen, elles investiguen, elles inventen, elles construeixen nous aparells, elles cerquen aclarir cada dia més els misteris del desconegut, i nosaltres, tard i malament, els copiem, i d'aquesta tasca o labor secundària en diem pososament fer cultura i civilització.

Imitar no és pas en si cosa reprovable. Estar a l'aguait de totes les innovacions progressives, de tots els perfeccionaments acomplits pels altres, per apropiars-els, és el que fan les races fortes. Allò que deprimeix, que rebaixa, és només copiar, només imitar: ésser un poble eixorc que en el concert universal dels pobles rebí només i no doni res als altres a canvi del que dels altres rep. ¿Què en treu, el món, del fet que en un racó l'Europa hi hagi la nostra penín-

sula? ¿Quin invent hem fet, quina descoberta realitzat, quin progrés es deu al nostre esforç en qualsevol dels ordres de l'activitat humana? Modernament cap. Resseguiu la història de totes les ciències, així com dels grans i petits descobriments industrials, i no trobareu mai un nom d'aquí. És que som homes inferiors als altres homes? No. Comparats individualment d'un a un amb els homes dels grans pobles no som *nativament* inferiors. El que ens falta totalment són els grans instruments col·lectius de treball, són mètodes de treball, és la consciència que el nostre treball pot donar, ha de donar, els mateixos resultats transcendents que dona a fora. Hem de voler, doncs, aconseguir la plenitud de valor humà que ens pertoca i per això cal que no ens hi trobem bé, en la situació d'ara, que ens agiti la febre de sortir-ne. Nosaltres, a

Catalunya, més encara que als altres pobles ibèrics, hauríem de sentir-la, aquesta angúnia, aquest desig noble de redempció. Car, si l'endarreriment d'ara és fatal per als pobles que conserven encara elements de poder i rastres de grandesa, ¿què ha de ser per als petits, per als caiguts, per als que són a baix en tots els ordres, per als que ni políticament ni econòmicament no són amos i senyors de si mateixos?

L'obra és urgent. A més d'urgent, és vasta. Comprèn institucions de producció i institucions de difusió: unes que fan, creen la cultura, altres que la transmeten, la fan arribar al major nombre. És a dir: institucions científiques i institucions d'ensenyança.

* Fragment de la memòria adreçada per Prat de la Riba a la Diputació de Barcelona el 1910.

La Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans **(1911)

Tots aquells que es preocupen del nostre renaixement cultural es dolen de la vergonyosa situació en què es troba entre nosaltres un altre ordre d'estudis, els de les ciències matemàtiques, físiques i biològiques, predilectes de la civilització contemporània, i el florir venturós de les quals és mirat en cada país com a indispensable, no tan sols a l'assoliment de la seva majoritat intel·lectual, sinó al seu mateix progrés material i prosperitat econòmica.

El cas actual de Catalunya

Aquesta situació no és nova, ni tan sols recent. L'endarreriment científic general del nostre país data de més lluny que no pas ahir. Però mai com ara no havia estat tan gran ni havia esdevingut tan perillós el desequilibri entre aquesta inferioritat nostra i la superioritat dels altres, creixent en poder i més difosa cada dia. Les nacions del món dediquen avui energies poderosíssimes i sumes enormes, amb l'ambició cada una d'assolir una

supremacia científica que ja no saben considerar com a deslligada de la supremacia política. I totes hi volen ésser, en l'obra de la ciència; Itàlia, descuidada fa poc, ha volgut refer-se, i en quaranta anys ha aconseguit una entrada triomfal i definitiva en la vida científica internacional, fins al punt d'haver reeixit a imposar la seva llengua, relativament poc difosa, com a oficial als congressos i altres manifestacions semblants, al costat del francès, de l'anglès i de l'alemany. Pobles considerats ahir com a bàrbars s'han posat

avui en primera línia, en la competència mundial, mercès a l'heroisme amb què han volgut entrar i han entrat en el cultiu de la ciència; i és ja un tòpic citar els considerables esforços i bella tasca realitzats pel Japó en aquest punt. Ni deixa tampoc. algun país que la història havia lligat a nosaltres. d'haver-nos pres una considerable davantera en l'obra de combatre la fatalitat que secularment sembla condemnar-nos a l'endarreriment científic.

Trist és dir-ho, però entre nosaltres, en aquest ordre de coses, tot, absolutament tot, està per fer... No hi escau, a un document com el present, dir el detall i fer el quadre de les penosíssimes circumstàncies de la nostra situació actual. Només en un aspecte de la qüestió voldríem insistir, que certament, a judici dels qui s'han ocupat del mal i del seus remeis, sembla ésser el seu problema central: la manca d'un viure científic, col·lectiu i organitzat, manca que fa estèrils constantment i condemna a quotidians fracassos les energies individuals més potents i les més belles iniciatives. Entre els mals de què sofreixen els nostres aciençats, amb un valor personal digne certament de major ajuda, el pitjor de tots és l'aïllament; si no és que aquest sigui la causa o l'ocasió de tots els altres. La gratuïta disposició per al saber, que dona a certs homes la naixença, no deu haver mancat evidentment de produir-se sovint, aquí com pertot. Però, arreu on la vida científica existeix organitzada, una poderosa col·laboració social ve a lligar-se amb aquest element que porta l'individu. La ciència és, com reconeix tothom, una obra essencialment social. Suposa com a necessari precedent una organització civil, un aplec d'homes dotats del sentit de les empreses col·lectives, de la col·laboració dels uns amb els altres, de la cooperació internacional, de la unitat superior que aporta a l'empresa comuna, no solament tots els cercadors d'avui, sinó aquests amb tots els del passat i amb tots els de l'avenir. Aïllar-se, lligar estretament el saber a la persona, representa la negació de qualsevol ciència veritable. Els nostres aciençats que la fatalitat històrica condemna encara a l'aïllament tan sols difícilíssimament i extraordinàriament poden integrar el seu esforç i els resultats d'aquest esforç a l'obra científica universal. I d'altra banda la dura necessitat de referir-ho tot per ells mateixos els sol inclinar amb tendència tràgica a un dels dos extrems: a un ambiciós bastir edificis amb pures intuïcions amb la pretensió d'arribar tot seguit als núvols; o a un humil renunciament, a una servil còpia i dòcil

seguiment dels resultats de la producció estrangera, com si aquí, per una misteriosa maledicció definitiva, fos per sempre més impossible de concedir-los una sola descoberta o la producció d'un sol pensament original.

Ciència en català

La integritat de la nostra renaixença cultural necessita, per altra banda, que no oblidem el domini de les ciències, en l'actual moment decisiu, quan tractem d'assegurar per sempre a la nostra parla aquella posició de dignitat acadèmica que li pertoca. Tots sabem quina és, en aquest punt, la dolorosa lluita que sostenen els nostres aciençats entre les exigències de l'edició que imposen econòmicament llengües no nadiues i les tendències sinceres del seu esperit, que els portarien a valer-se tothom de l'únic llenguatge en què, íntegrament i fidelment, les concepcions del seu esperit poden trobar expressió i vehicle. Perquè es produís en català una literatura, orgull del nostre poble, revelació entre les gents i perpetuació en els segles de l'ànima de la Catalunya moderna, n'hi hagué prou amb els impulsos sentimentals; perquè es produeixi ciència catalana, revelació de la nostra espiritualitat també, aquells no basten; és necessària una organització sòlida i eficaç de la cooperació col·lectiva. I l'afirmació de la llengua catalana no serà definitiva sinó quan en ella hauran parlat a tot el món culte matemàtics, històlegs, psicòlegs, investigadors de la química, dels astres o de les condicions biològiques del fons del mar. No es necessari, altrament, insistir en l'auxili indispensable que els homes de ciència poden prestar a certes empreses filològiques com la del Diccionari, les definicions del qual mancaríen potser, sense una col·laboració d'aquest ordre, de la precisió i la propietat que han de concedir-los per temps i temps l'autoritat necessària.

La ciència i la riquesa pública

Pero aquesta cooperació social al treball científic ens és exigida a més pels nostres mateixos interessos econòmics amenaçats més peremptòriament cada dia per la superioritat científica estrangera. No ja solament a la competència internacional ni en la lluita pels mercats no es tradueix aquesta, sinó que, a casa nostra mateix, ens subjecta a una mena de condició

vergonyosíssima de colònia, fent venir a mans estrangeres les millors empreses, els més nous i importants afers dins la vida econòmica del país. La nostra terra sembla nostra, la nostra ciutat sembla nostra; en realitat són, en gran part, domini d'estrangers, que les senyoregen per la ciència, per la tècnica, per l'organització. Mil vegades s'ha dit en mil tons distints: sense ciència original, en un país, no hi ha indústria original; sense indústria original, no hi ha vida econòmica independent. Qualsevol temptativa que es faci per redimir-nos de l'esclavitud en aquest punt ha d'ésser estèril, si no combatem el mal per l'arrel. La ciència avui representa, per a nosaltres, la riquesa pública de demà.

La nova secció de l'Institut

Les condicions ineludibles de la realitat exigeixen, doncs, d'una manera urgent, que aquelles corporacions que vulguin correspondre a les exigències de l'opinió pública tractin de posar-hi remei eficaç. Per a aquesta tasca, la Diputació de Barcelona va preparada i ve també fins a cert punt obligada pel que ja ha fet i fa en l'ordre de la investigació històrica, amb la creació i el sosteniment de les actuals seccions de l'Institut d'Estudis Catalans. Haurà, doncs, de precedir a completar l'Institut amb les seccions de ciències matemàtiques, físiques i biològiques, formant un organisme nou, un Institut de Ciències que, col·locat en unitat conjunta amb les actuals seccions històrico-arqueològiques i aprofitant alguns dels mitjans i pràctiques ja reunits i utilitzats per aquest, el completés en l'ordre científic donant-li la complexitat indispensable a una entitat pública que no vulgui donar preponderància viciosa a una de les branques del saber humà, en perjudici de les altres. Un nou departament en el nostre Institut, aplegant homes i obres especialment donats al cultiu de les ciències matemàtiques, físiques i naturals, serà el primer pas i el més decisiu segurament, en aquesta empresa transcendental que ha de conduir-nos al nostre ple viure científic universal, permetent als nostres aliençats sortir de l'aïllament i realitzar investigacions pròpies i redimir-nos a tots alhora de la desorganització actual i del vergonyós asserviment respecte de la producció estrangera.

**Fragment de la memòria presentada per Prat de la Riba amb motiu de la creació de la Secció de Ciències i la Filològica. (Publicada a "La Veu de Catalunya", 2 d'abril del 1911.)

Juliol-agost 1983 / Volum 3 / 447 55

Alguns membres del primer Consell de la Mancomunitat amb Prat de la Riba el 1914.

